

kurtarılabilecek türler

Caretta caretta

Akdeniz sahillerimizde üreyebilen *Caretta caretta* soyu tüm dünyada tehlike altında kabul edilen deniz kaplumbağalarından biri. Özellikle ülkemizde, deniz kaplumbağalarının üreme alanlarına verilen zarar, onların sayılarını gün be gün azalttı... Neyse ki, bilinçsiz ya da kötü niyetli, para kazanmak için doğal yaşamı hiçe sayan insanlar olduğu gibi, doğaya karşı sorumluluk taşıyan, tüm varlıklara saygı duyan insanlar, örgütler de var. Kimi projeler üretiyor, kimi üretilen bu projelerde çalışıyor, kimi *Caretta caretta*'ların haklarını hukuksal olarak savunurken, kimi de insanları bilgilendirmek için kitaplar yazıyor, İnternet'te sayfalar hazırlıyor. İşte tüm bu çabalar sonucu deniz kaplumbağalarının yaşamlarını sürdürebilmesi konusunda çok sayıda olumlu adım atıldı. Artık deniz kaplumbağaları uluslararası sözleşmelerle koruma altındalar.

Caretta caretta üçgenimsi, kocaman bir kafası, yaklaşık 75 cm boyu ve 55 cm genişliği olan bir deniz kaplumbağası. Ülkemizde Akdeniz kıyılarında üreyen bu kaplumbağa Atlas, Pasifik ve Hint Okyanuslarının koylarında, denizlerin kıyıya yakın kısımlarında yaşamını sürdürüyor. Dişi kaplumbağa, Umman'ın Masirah Adası'nda, Florida'da, Yunanistan ve Türkiye kıyılarında, çok az da olsa Kıbrıs'ta, Tunus'ta, İsrail'de, çok seyrek olarak da İtalya, Sicilya ve Sardunya'da yuva kuruyor. Yani bu yerlere yumurtalarını bırakıyor. *Caretta caretta*, yuvalama alanı olarak ülkemizde, Ekincik, Dalyan, Dalaman, Fethiye, Patara, Kumluca, Belek, Kızılot, Demirtaş, Gazipaşa, Anamur ve Göksu Deltası'nı seçmiş.

Caretta, 10-15 yaşına geldiğinde çiftleşmek için kendine bir eş aramaya başlıyor. Kaplumbağaların birbirlerini tanımaları, çiftleşme mevsimi geldiğinde (ki bu mevsim kuzey yarımkürede mayıs-ağustos, güney yarımkürede ekim-mart aylarıdır) toplandıkları alanlarda gerçekleşiyor. Erkek ve dişi Carettalar, çoğunlukla suyun yüzeyinde çiftleşiyorlar; ancak sualtında da çiftleştikleri oluyor.

Çiftleşmeden sonra dişi *Caretta* yumurtlamak için kumsala çıkıyor. Bir süre etrafı kolaçan ediyor. Herhangi bir tehlike sezecek olsa hemen geri dönecek. Sonra kumsalda ilerlemeye başlıyor. Amacı kumsalda

yumurtalarını bırakabileceği bir yer bulabilmek. Yumurtaları için seçtiği yuvaları dişi *Caretta* özenle kendisi açıyor. Arka bacaklarının biriyle çukurdan kumu çıkarırken, diğeriyle yuvadan çıkarttığı kumu uzaklaştırıyor. İyi bir yuva olduğundan emin olduktan sonra içine yumurtalarını bırakmaya başlıyor. Dişi *Caretta*, hazırladığı yuvaya bazen bir, bazen iki, üç ya da dördü gruplar halinde yumurta bırakıyor. Sonra yine arka bacaklarını kullanarak daha önce çıkarttığı ıslak kumu yumurtalarının üzerine sıkıca örtterek gizliyor. Bazen dişiler birden fazla yuva kurabiliyor. Yumurtlama bittikten sonra da *Caretta*, yumurtalarını güvenli bir yere bırakmanın huzuruyla denizine geri dönüyor.

Yuvalara bırakılan beyaz renkteki 100 kadar yumurtanın her biri 40 mm çapında ve 40 g ağırlığında. Görünüşleri ping pong topuna benziyor. Sert değil, yumuşak; üzerleri de yapışkan bir sıvıyla kaplı. Bu yumurtalar 1,5-2 ay sonra açılıyor ve içlerinden yavru *Carettalar* çıkıyor.

Yavrular, yumurta kabuklarını kırdıktan sonra sırtlarında taşıdıkları evlerinin yani "bağa"larının düzelmesi için bir günden fazla bir süre yuva içinde bekliyorlar. Sonra yavrular bir bir yuvadan yukarı doğru tırmanmaya başlıyorlar. Yavruların yuvadan çıkışları geceleri oluyor; çünkü bu saatlerde kum sıcak değil. Yuvadaki bütün yavrular aynı zamanda çıkmayabiliyorlar, bu durumda izleyen gecelerde gruplar halinde yavru çıkışı devam ediyor. Yuvadan çıkan yavrular ufuk aydınlığından yararlanarak denize doğru yöneliyorlar. İşte bu sırada plajın gerisindeki herhangi bir ışık kaynağı, yavruların yönlerini şaşımalarına neden oluyor. Yavrular denize gideceklerine ışığın olduğu yere gidebiliyorlar. Bu da ölmeleri anlamına geliyor. Aslında yavruların ölümüne yol açan yalnızca ışık değil; yumurtadan çıkmadan önce yuvaları zarar görebiliyor ya da yumurtadan çıkar çıkmaz bir martıya ya da kum yengeline yem olabiliyorlar. Denize ulaşmayı başaranlarsa saatlerce durmaksızın yüzüyorlar. Ancak tehlike denizde de sürüyor. Onları yemek için bekleyen başka canlılar denizde de var.

Deniz kaplumbağalarına yardımcı olmak ve soylarını korumak için özellikle mayıs ve eylül aylarını kapsayan dönem arasında deniz kaplumbağalarının üreme bölgelerindeki kumsaldaysak bize önemli görevler düşüyor. Uzmanların bu konudaki önerileri şöyle:

Geceleri kumsalda ateş yakmayın, ışıkla dolaşmayın. Kumsala yakın bir evde ya da otelde oturuyorsanız, lambalarının ışığının dışarı sızmaması için perdelerinizi sıkıca kapatın. Kıydan başlayarak 1 mil içerisinde, sürat tekneleriyle 5 milin üzerinde hız yapmayın. Kumsala ve denize naylon poşet, pet şişe ve çöp atmayın. Kumsalın denizden itibaren 35 metre içinde kalan bölümüne şemsiye dikmeyin, şezlong koymayın, kumu kazmayın; ayrıca bölgede evcil hayvanların oynamasına da izin vermeyin.

Yuva yapan deniz kaplumbağası gördüğünüzde elinize almayın, denize taşıyıp atmayın ya da evinize götürmeyin. Koruma çalışmalarını yürüten ekiplerin kumsala bıraktığı işaretleri oynatmayın. Bu kurallara uymayanları uyarın.

Sizler de bunlara dikkat ederek, uymayanları uyarma görevini üstlenebilirsiniz. Bu görev doğaya verdiğiniz değer önemli göstergelerinden biri.

(Bu konuda daha çok bilgiye ulaşmak isterseniz <http://www.strt.hacettepe.edu.tr/> adresine girmenizi öneririz.)